

vével. Az alcím a korszerű mikroökonomiai elemzés klasszikus és neoklasszikus szemléletű modelljeit ígéri, de a könyv nem annyira magukkal a modellekkel, felépítésükkel, létjogosultságukkal foglalkozik, hanem matematikai kezelésüket, megoldási módszereiket ismerteti az alkalmazott matematikai apparátus szükséges legteljesebb eszköztásának felhasználásával. A módszerek bemutatására a szerző tizenöt fejezetet szán, míg az esetleg hiányzó matematikai ismeretek felfrissítésére két függelék ígérkezik elégségesnek.

A fejezetek az első részben sorrendben az általános egyensúlyelemzéssel, termelési és fogyasztási modellekkel, a hatékonyság kérdésével, valamint speciális modellekkel foglalkoznak. A második rész témája termelési és hasznossági függvények, keresleti függvények, termelői döntések mikroökonomiai elemzése, s mindezek matematikai eszköztára. A legbővebb, harmadik rész tárgya az ártermelés és az áralakulás egyensúlyának többszektoros elemzése, előírva e követelményt az újratermelés naturalis és stracionáris állapotaira. Az utolsó fejezet a talán legismertebb és nálunk legtöbbet is használt ÁKM-t mutatja be.

Ebből következően azonban a könyv elolvasása után az olvasóban joggal támad olyan érzés, hogy hol volt itt közgazdaságtan, inkább csak az alkalmazott matematika közgazdasági címkejű fejezete. Minden feladat valamely absztrak, szubjektív vagy kváziszubjektív modellből indul ki, s azt oldja meg. Hogy aztán a modellnek mi köze van a valósághoz?... Ebbeli aggályait maga a szerző sem titkolja, s a recenzius véleménye is az, hogy a matematikai közgazdaságtan mindenekelőtt matematika, s csak alig közgazdaságtan.

A leglényegesebb és feltétlenül elvi különbség a matematika közgazdasági és természettudományos alkalmazása között ugyanis feltétlenül az, hogy míg a modellek az utóbbi esetben a valóságot írják le a lehető legegzaktabb módon, addig a közgazdasági modellek csak többé-kevésbé reális közelítések.

S ebből adódik talán a matematikai közgazdaságtan minden s figyelmen kívül sosem hagyható problémája. Amíg és amilyen mértékben a valóságot közgazdaságilag nem tudjuk megbízhatóan modellezni, addig e modellek bármilyen egzakt megoldása sem adja az igazából keresett eszközt a kezünkbe, s inkább csak a matematika fejlődését viszi előbbre, mintsem a közgazdaságtanét.

E kiválóan felépített s megírt mű ellenében azután több elvi-szakmai kifogással nem is élhetünk. Gyakorlatilag azonban ezen alkotás gazdag ismeretanyaga csak nagyon áttételesen járul(hat) hozzá a magyar gazdaság – s általában bármely gazdaság – előtt álló problémák megoldásához.

A könyvet mindazonáltal jó szívvel ajánljuk az *elméleti közgazdaságtan* minden érdeklődőjének. Alapműve lehet az egyetemi képzés keretében a matematikai közgazdaságtan *fakultatív* oktatásának, s válhat minden olyan szakember nélkülözhetetlen kézikönyvévé, akik valamely közgazdasági problémájuk megoldásához matematikai módszereket kívánnak igénybe venni. Minden matematikai megoldás segíthet a valóság bonyolult összefüggéseinek feltárásában, s talán némelykor jól is közelíti azt. A közgazdaságtannak azonban, ha tudománnyá kíván válni, mindenekelőtt saját eszközöket kell kifejlesztenie és alkalmaznia egy a matematika valóságától gyökeresen különböző feladatkomplexum kezelésére és megoldására.

Seregély József

Luciano De CRESCENZO

A GÖRÖG FILOZÓFIA RENDHAGYÓ TÖRTÉNETE

Tericum Kiadó

„Filozófia görög eredetű szó latin közvetítéssel, jelentése a bölcsesség szerezete, az alapvető meggyőződések gyö-

kereinek kritikai vizsgálata, valamint e hitek kifejezésében használt alapfogalmak elemzése. A filozófiai vizsgálódás középponti eleme számos történelmi civilizáció intellektuális történelmének.¹” E könyv meglehetősen sajátos, de feltétlenül rokonszenves alkotás. Crescenzo művének rendhagyó volta abban nyilvánul meg, hogy érezhetően a magas színvonalú ismeretterjesztés, valamint az olasz neoralista stílus barátságos, olykor anekdotázó változatának házasságából született. Stílusa ingázik a rendszerint a hallgatók kedvenceinek számító, jó egyetemi előadók érdekes, gördülékeny, könnyen felfoghatónak szánt előadásmódja, valamint egy jókedélyű, intelligens olasz kávéházi értekezése között. Minden részében sikeresen érvényesül benne az a törekvés, hogy emberközeli legyen amit mond és ahogyan mondja.

A „fülszöveget” idézve, *Crescenzo jóvoltából szelemes, szórakoztató formában ismerkedhetünk meg a görög filozófiával, miközben érdekes anekdotákat tudunk meg magukról a filozófusoktól is. A népszerű olasz szerző kiváló ismerője és tolmácsolója az ókori görög kultúrának és filozófiának. Munkásságáért Athén díszpolgárává választották.*” Tény, hogy e műve inkább az első és értelemszerűen kissé felületes ismerkedésre szolgál, és nem vezet végig a görög filozófusok eszmévilágának mélységein. Egyetemi szigorlatra ne ebből készüljünk, viszont annak, aki a megismerésben nem ragaszkodik mindenképpen ahhoz, hogy a tudomány a fenséges, zord nagyság arcát mutassa, ez világos, jól érthető képet ad arról, mit alkottak és mit képviseltek az egyes iskolák, illetve filozófusok.

Crescenzo e könyvét „Salvatorenak írja, aki viceházmester-helyettes Nápolyban”. Nápoly itt nyilvánvalóan jelképe az élettel teli, mediterrán gondolkodásmódnak. Előszavának első mondatai igen jól jellemzik művének mind a rendeltetését, mind pedig a szemléletét:

¹ Encyclopaedia Britannica

Kedves Salvatore!

Filozófus vagy, még ha nem is tudsz róla. Filozófus vagy, mert nagyon is rád jellemző módon nézel szembe az élet nehézségeivel. Így aztán arra gondoltam, hasznodra válhat ha megismerkedsz a görög filozófia történetével, és úgy döntöttem, írok neked egy rendhagyót a te örömeidre és gyönyörűségedre. Egyszerű szavakkal mesélem el neked a legelső filozófusok gondolatait és életét¹.

A továbbiakban utal rá, hogy kedveli az ismeretterjesztésben az amerikai stílust. A New York-i Természettudományi Múzeumról mondja, hogy egy ilyesfajta múzeum, amelyben nem csekély mértékben megtalálhatók egy modern bazár – elegánsabban mondva bevásárló központ – elemei, „inkább Walt Disney-t idézi, mint Darwint, de a látogató ott tölti egész napját, és mire kilép az épületből, addigra valamit bizonyára megtanult.” Ilyen felfogásban és közlési móddal mutatja be itt az ógörög filozófia nagyjait. Magáról a filozófia mibenlétéről és az ahhoz fűződő viszonyáról így beszél:

„A filozófia az emberi lét nélkülözhetetlen kelléke, amely segítségünkre van a mindennapok apró gondjainak megoldásában... (Ez a mondat már önmagában arra enged következtetni, hogy Crescenzo nem a televízióban keresi intellektuális igényeinek kielégítését)... Bertrand Russel szerint a filozófia egyfajta senki földje, amely a tudomány és a teológia között terül el, s amely ennélfogva mindkettő támadásainak ki van téve. Neked, kedves jó Salvatore, minthogy felsőbb iskolákat nem végeztél, gőzöd sincs a filozófiáról. De ne búsulj... az az igazság, hogy a filozófiához senki sem konyít. Olaszországban ötvenhat millió emberből gyakorlatilag a filozófia tanárok és a vizsgák előtt álló diákok lennének képesen néhány szót szólni arról, mi az alapvető különbség Platón és Arisztotelész bölcselése között”. És egy kulcsmondat

e mű jellemzéséhez: „Fütyülve a tudá-lékoskodókra és a komolykodókra, szeretném neked (Salvatore) bebizonyítani, hogy adott esetben a görög filozófia könnyen felfogható, megérthető, sőt szórakoztató is lehet... Ha már jobban összeismertedtél velük, arisztotelészek, platonisták, epikureisták, cinikusok az állatövi jegyeknél is hatásosabb támpontokat nyújtanak az egyes emberi karakterek felméréséhez”.

Nagyon jellemző ahogyan Crescenzo összegezi Zénón paradoxonainak magyarázatát: „Remélem, világosan fejeztem ki magam. De ha mégsem, az sem baj: nagyon jól meg lehet lenni Zénón paradoxonjai nélkül is.”

Ugyancsak rendhagyó e mű abban is, hogy szerzője sajátos betétekkel tarkítja – a szó szoros értelmében – a görög filozófia ismertetését. Amint ő mondja, ezekben a saját filozófusait iktatja közbe. Ez utóbbiak tősgyökeres mai olasz emberek, figyelemreméltó életfelfogással és gondolkodásmóddal. Szándéka szerint ők jelentik az olvasók számára a tanórák közötti szünetet, kikapcsolódást. Íme ízelítőül ebből:

„Thalész, Anaximandrosz és Anaximenesz után itt van Peepino Russo Nápolyból, aki Kr.u. 1921-ben született, és 1975-ben halt meg. Russót teljes joggal tekintem az utolsó milétoszi filozófusnak, és minden nehézség nélkül be tudom mutatni, hogy miért, bár belátom, hogy egy Peppino² nevű gondolkodó beillesztését a görög filozófiába néhányan provokációnak fogják majd fel.” És „Az ötvenes években én is megismerkedtem egy künikossal. Úri csavargó volt, jó megjelenésű, a hölgyekkel gáláns, zárkózott, állandó lakhely nélküli, kicsit sznob, büszke, mint egy spanyol grand.” A rendhagyó tehát itt szinonimája az olvasmányosnak, nemegyszer a tiszteletlenség eretnek, ám – annál inkább – vonzó ízeivel. Kellemes olvasmány, jó könyv.

O.P.

² Józsika

Robin MILNER-GULLAND
–Nikolai DEJEVSKY

AZ OROSZ VILÁG ATLASZA

A volt Szovjetunió országaival

Helikon Kiadó, 2000

„Nem úgy rohansz-e te, óh Oroszország, mint sebes, utólérhetetlen trojka? Porzik, füstöl nyomodban az út, recsegnek a hidak... s az előre rohanó Oroszország útjából félve térnek ki a többi népek és országok...”¹

A HELIKON Kiadó az igen értékes és sokoldalú tanulmányosorozatában adta közre ezt az Oroszországból, az orosz világról szóló, tartalmas művet. A benne sorakozó ismeretek és értékelések megbízhatóságát a HELIKON Kiadó magas színvonalú szakmai igényessége mellett az is garantálja, hogy első szerzője, Robin Milner-Gulland az angliai Sussexi Egyetem orosz és kelet-európai stúdiumainak professzora. Szerzőtársát a „fülszöveg” az orosz és szovjet történelem és politika független szakértőjének adja meg.

Bennünket itt Európa kevésbé szerencsés vidékein a történelem és főként a saját sorsunk képezett ki a legutóbbi évszázad orosz és szovjet történelmének és politikájának szakértőivé, legalábbis annyiban, hogy életünk egész alakulásának érezhettük annak közvetlen vagy közvetett hatásait. Oroszországra vonatkozó ismereteink ugyanakkor – a valóban hozzáértő kevesek kivételével – nagyon is hézagosak. Gyakorlatilag csak a XX. századra vonatkoznak, és azok alapját is inkább csak a közfogyasztásra célzatosan kialakított változatok alkotják. Évezredes történelméről néhány közhelyen túl valójában vajmi keveset tudunk. Ez a könyv most jó lehetőséget kínál arra, hogy betekintést kapjunk a ma is félelmetesen tornyosuló orosz medve életrajzába. Higgadt, elfogulatlan és – ami nagy érték az ilyen művek esetében – politikamentes leírását adja az ország

¹ Ny.V. Gogol Holt lelkek (1842)